

HANYALI NÜRİ'NİN KISA MESNEVİSİNDE İSİMLERİ GEÇEN 313 PEYGAMBER

The 313 Prophets Whose Names Are Mentioned In The Short Mesnevi Of Hanyalı Nuri

Abdullah AYDIN¹

Özet

Divan şiiri üzerine yapılan araştırmalar, Klasik Türk Edebiyatının sosyal hayatla iç içe ve kendini oluşturan halkın kültür öğelerini havi olduğu gerçeğini pekiştirmektedir. Sadece aşk ve sevgi konularını işleyen gazel edebiyatı görünümündeki tanım da her şeyin şiire konu olması bakımından değişmiştir. Girit'teki şairlerden ve yaşam tarzından bizi haberdar eden Hanyalı Nürî Osman'ın divanı üzerine yaptığımız incelemede konu çeşitliliği dikkatimizi çekmiştir. Bu konulardan biri de peygamber isimleridir. Şair bir kısa mesnevîde 313 peygamberin ismini kaydederek hem şiirini hem de divanını içerisinde en fazla peygamber ismi geçen eser yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girit, Hanya, Nürî, Divan, Peygamber.

Abstract

Research on the Divan poetry, Classical Turkish Literature intertwined with the social life and self-generated items in the people's culture is the fact that reinforcing. Handle only about love and affection in the definition in view of all things literary lyric poetry is subject to change for the same reason. In Crete and lifestyle of the poet who informed us with Hanya in my review of Nuri Osman's court on the issue of diversity has our attention. These issues are one of the messengers name. 313 in the name of the prophet poet Mesnevi a short poem by saving the maximum of the prophet in the name of the council as well as previous work has been done.

Key Words: Crete, Hania, Nürî, Divan, Prophet.

GİRİŞ

Klasik Türk Edebiyatının seçkin eserlerinden olan divanlar, bunlar üzerine yapılan şerh ve tahliller soyal hayattaki her şeyin şiire konu olduğunu göstermektedir. Divanlarda yaygın olarak tevhit, münacat, naat, methiye, mersiye gibi türler kaside; aşk, sevgi gibi lirik konular gazel nazım şekliyle yazılmıştır. Kısa mesnevîlerde ise hikâye, methiye, tarih düşürme, muamma ve lûgaz gibi konu çeşitliliği vardır².

Girit'te yetişen şairlerden Hanyalı Nürî Osman'ın divanında bulunan iki tane kısa mesnevî ilginç konularıyla dikkat çekmektedir. Bu şiirler aslında bilinen bir konu yani peygamberler hakkındadır. Kısa mesnevîleri özellikli kılan ise peygamberler hakkında yazılan diğer şiirlerden farklı olarak birinde 313 tane peygamber isminin sıralanması, diğerinde de 17 peygamberin sünnetli olarak doğduğunun belirtilmesidir.

Bu makalede 313 peygamberin ismini zikreden kısa mesnevîye ve şairi Hanyalı Nürî Osman'a değinilecektir. İkinci konu başka bir yazıda ele alınacaktır.

1 Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Teknikokullar- Ankara. alacaballi@hotmail.com.

2 Kısa Mesnevîler hakkında detaylı bilgi için bkz: Yücel ÜNLÜ, **Kısa Mesnevîler (XIV. - XVI. Yüzyıl)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.

A. Hanyalı Nûrî Osman

Adı kaynaklarda Osman, Osman Nûrî, Nûrî Osman, Osman Emin, Nûrî olmak üzere beş farklı şekilde geçen şair, şiirlerinde Nûrî mahlasını kullanmaktadır³. Nûrî Osman, H. 1172/ M. 1758-1759 senesinde Girit adasının Hanya şehrinde doğmuştur⁴. Osmanlı Müellifleri'nde Girit'in Kandiye kasabasından olduğu yazılmış ama doğum yeri olup olmadığına değinilmemiştir⁵.

Nûrî, doğum yerinin Hanya olduğunu eserlerinde belirtmektedir:

Eyledik biz dahi dîvân-ı Giridde Nûrî

Gelmişiz Hanyaya düstûr-ı mükerrercesine⁶

Hanyavî olduğuma şahiddir

Zeylimin târîhidir nazm-ı Girid⁷

Nûrî, elli sekiz yaşında, 18 Safer 1230/ 30 Ocak 1815 tarihinde Pazartesi günü Hanya'da vefat etmiştir. Vefatına Hanyalı Vehbî aşağıdaki tarihi düşmüştür:

Seb'a-i seyyâreveş geldi mücevher târihi

Lücce-i nûra garîk ola o rûh-ı enveri

Fî 17 Safer Sene 1230⁸

Kaynaklarda Nûrî'nin ailesi hakkında detaylı bir bilgi yoktur. Sadece babasının Kolağası Ahmed Bey olduğu kaydedilmiştir⁹. Bilindiği üzere tezkirelerde şairlerin aileleri hakkında bilgi verilirken genellikle babaya dair bilgiler bulunur, bazen kardeş nadir olarak da anneye değinilir¹⁰. Nûrî'nin annesi hakkında da bilgimiz çok sınırlıdır.

- 3 Abdullah AYDIN, **Hanyalı Nûrî Osman ve Dîvânı**, GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2009, s. 4.
- 4 Barbaroszâde Şakir, **Câmi-i Târîh-i Girid Sahib-Dîvân Giridî Hanyavî Nûrî Beg Efendi'nin Terceme-i Hâli**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, TY. 205, v. 148b.
- 5 Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, (Haz.: Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI), C. II, Ankara 2000, s. 462.
- 6 Nûrî Osman Hanyavî, **Dîvân**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 326, v. 195a.
- 7 Nûrî Osman Hanyavî, **Tezyîl-i Lugat-ı Manzûme-i Nûriye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/2, v. 34b.
- 8 İsmail YAKIT, **Türk İslâm Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme**, İstanbul 2003, s. 239.
- 9 **İntibah Gazetesi**, Girit, 21 Ramazan 1298/ 5 Ağustos 1881, No: 33; Mehmed Nâil TUMAN, **Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz.: Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI), C. II, Ankara 2001, s. 1110 (Bu kaynakta Giritli ve Hanyalı olmak üzere, Nûrî maddesi iki defa işlenmiştir.); Bursalı Mehmed Tahir, **age**, s. 462; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, C. III, İstanbul 1988, C. III, s. 1244; **Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**, İstanbul 1973, s. 1008; "Nûrî Osman Bey", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler**, C.7, İstanbul 1990, s. 86.
- 10 Harun TOLASA, **16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Ankara 2002, s.41; Filiz KILIÇ, **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**, Ankara 1998, s. 127.

Anneminin Nûrî'den iki sene sonra yani H. 1232/ M. 1817'de vefat ettiği belirtilmiştir¹¹. Nûrî'nin babasının yetmiş yedi yaşında öldüğü ve annesinin de ondan kırk iki yıl sonra vefat ettiği düşünüldüğünde annesinin çok uzun süre yaşadığı söylenebilir. Bu sebeple Barbaroszâde'nin verdiği yukarıdaki bilginin doğruluğu kesin değildir.

Nûrî'nin Emetullah, Hamide ve Ahmed Said Bey olmak üzere üç kardeşi vardır. Nûrî üçünün de vefatına tarih düşmüştür. Dolayısıyla hayatta olan ve Nûrî'den sonra vefat eden kardeşlerinin de olma ihtimali vardır. Yine kaynaklarda Nûrî'nin evlendiği ama hiç çocuğu olmadığı kaydedilmiştir.

Nûrî hakkında yazılan iki terceme-i hâl de öğrenim durumu hakkında bilgi verirken onun çok iyi yetiştiğine değinmişlerdir. Kâmî Yahya Efendi, kaleme aldığı biyografide Nûrî ile babasının bilgi düzeyi arasında bağlantı kurmuştur¹².

Nûrî, tezkiresinde Hıfzî İbrahim Efendi'nin biyografisini verirken, "... râkımı'l-hurûf Nûrî-i kemter dahi efendi-i mûmâ ileyhın silk-i şâkirânına münselik olmagla cüz'iyât-ı Fârisî'den behrever olmuşum." diyerek kendisinden Farsça öğrendiğini belirtmektedir¹³. Farsça, Arapça, Rumca mülemma şiirler ve Türkçe Rumca manzum bir lûgat yazması onun ilmi yeterliliğini ortaya koymaktadır. Şair, ilmi seviyesini divanında kendisi de dile getirmektedir:

Dü nüsha-ı hatıdır Nûrîyi eden me'zûn

Husûl-i 'ilmine iki risâledir bâis¹⁴

Nûrî'nin mesleği kaynaklarda yeniçeri kâtipliği olarak geçmektedir¹⁵. Aynı zamanda kendisine zeamet olarak verilen ve Kandıye'nin Moros köyünde bulunan çiftlikle de meşgul olmuştur¹⁶.

Nûrî, Celvetiliğe Şeyh Salacızade Mustafa aracılığıyla intisap etmiş ve kendisinden hilafet almıştır¹⁷. Salacıoğlu, Nûrî'ye hitaben yazdığı "hilafetnâme" ve "vasiyetname" örnekleri ile ona irşat vazifesi vermiştir¹⁸. Nûrî'nin tarikat silsilesi ise şöyledir: Hz. Pîr Aziz Mahmud Hüdâyî, Şeyh Fenâyî Cennet Mehmed Efendi, Şeyh Veliyyüddin Mücâhid, Şeyh Hamid Moravî, Pîr-i Sâni Şeyh Yusuf Bandırmavî, Şeyh Seyyid Hâşim Mustafa Üsküdârî, Şeyh Salacızade Mustafa¹⁹.

11 Barbaroszâde Şakir, *age*, v. 150a.

12 Orhan KURTOĞLU, *Girit Şairleri*, Ankara 2006, s. 98; Kâmî Yahya Efendi, *Terceme-i Hâl-i Sahib-Divan Nûrî*, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113, v. 237a-237b.

13 KURTOĞLU, *age*, s. 72.

14 Nûrî Osman Hanyavî, *age*, T. 326, v124a.

15 KURTOĞLU, *age*, s. 16; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *age*, s. 1244; TUMAN, *age*, s. 1110; *Türk Dili ve Edebiyatı Ans. C. 7*, s. 86; Filiz KILIÇ, "Giritli Divan Şairleri", *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.32/ Kış, Ankara 2004, s. 290; Terceme-i Hâl-i Osman Nurî Beg", *İntibah Gazetesi*, Girit, 21 Ramazan 1298/ 5 Ağustos 1881, No: 33.

16 Kâmî Yahya Efendi, *age*, v. 238a.

17 Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR, *Giritli Salacıoğlu Mustafa ve Mesnevileri*, Ankara 2001, s. 9.

18 KURNAZ vd, *age*, 2001, s. 9; Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR, *Giritli Salacıoğlu Mustafa Celvetî Divânı*, Ankara 2000, s. 68-70.

19 KURNAZ vd, *age*, 2000, s. 53-54.

Silsilede yer alan yedi isimden dördünün (Hüdâyî²⁰, Fenâyî²¹, Hâşim Baba²² ve Salacıoğlu²³) şair olması, şiirle dinî tasavvufî hayatın iç içe olduğunu göstermektedir. Tekke ve dergâh çevresinde oluşan kültür ortamlarında şiir üzerine sohbetler yapılması bunda etkili olmuştur.

Nûrî mensup olduğu tarikatı divanında değişik yerlerde belirtmektedir:

Bu sırrı mürşidim pîrim Salâcı-zâde keşf etdi

Ki mutlak kible-i ehl-i fenâdır Hazret-i Hâşim²⁴

Nûrî tarikate sadece intisap etmekle yetindi mi ya da intisap ettiği yolda bir görev aldı mı? Bu konuda herhangi bir bilgi mevcut değildir. Çünkü o, tasavvufî kişiliğini şiirine fazla yansıtmayan bir şairdir.

Nûrî'nin “Divan²⁵, Tezkîre-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid²⁶, Tuhfe-i Nûriyye²⁷, Tezyîl-i Nûriyye²⁸, Tarîkû'l-ihtisâr²⁹, Târîh-i Girid³⁰ adlarında nüshaları tespit edilen altı eseri vardır. Nûrî'nin biyografisini yazan Barbaroszâde Şakir, “Divân-ı meşhûru ve

20 Hasan Kâmil YILMAZ, **Aziz Mahmud Hüdâyî Hayatı, Eserleri, Tarikatı**, İstanbul 1999.

21 Abdullah AYDIN, **Üsküdarlı Fenâyî Cennet Mehmed Efendi ve Divânı**, İstanbul 2004.

22 KURNAZ vd, **age**, 2000, s. 14-15.

23 KURNAZ vd, **age**, 2000.

24 Nûrî Osman Hanyavî, **age**, T. 326, v. 28b.

25 AYDIN, Abdullah, **age**, 2009; Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, Bodleian Library University of Oxford, MS Turk. E. 24; Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113; Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 356; Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 326.

26 Orhan KURTOĞLU, **age**; ; Marinos SARIYANNIS, “A Source of Cultural Life of Eighteenth-Century Ottoman Crete”, **Ariadni**, (Girit Üniversitesi Felsefe Fakültesi Dergisi), S. 13, Girit, 2007, s. 79-99 (Makale Yunanca'dır.); Marinos SARIYANNIS, “The Düstûr of Hanyavî Nûrî 'Osman As A Source for The Cultural Life of Eighteenth-Century Ottoman Crete”, (Aslı İngilizce olan bu makale henüz yayınlanmamıştır. **Etudes Balcaniques, Cahiers Pierre Belon** adlı bir dergide yayınlanacağı yazarı tarafından belirtilmiştir.); Nûrî Osman Hanyavî, **Tezkîre-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113/2; Nûrî Osman Hanyavî, **Düstûr**, Almanya Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Ms.or.quart.1500, s. 80b-106a.

27 Nûrî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Manzûme-i Nûriye Berây-ı Lisân-ı Rûmiye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/1; Nûrî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Manzûme-i Nûriye Berây-ı Lisân-ı Rûmiye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 193; Nûrî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Nûriye**, Mısır Millî Kütüphanesi, Lugatı Türkî Talat 39.

28 Nûrî Osman Hanyavî, **Tezyîl**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 193/2; Nûrî Osman Hanyavî, **Tezyîl-i Nûriyye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/2; Nûrî Osman Hanyavî, **Tuhfetü'n-Nûriyye**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 1876/2.

29 Nûrî Osman Hanyavî, **Tarîkû'l-ihtisâr**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/3, v. 36a-36b.

30 KURTOĞLU, **age**, s. 22; **Türk Dili ve Edebiyatı Ans. C. 7**, s. 86; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, **age**, s. 1244; Nûrî Osman Hanyavî, **Târîh-i Girid**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, TY. 205

sekiz cild kadar Mesnevî-i Şerîf Şerhi ve Kasîde-i Irakî Şerhi ile Târîh-i Giridi cem' ü te'lîfi ve tasnîf eylediği Cografya ve nice Kelâm-ı Evliyâ'ullah Şerhi ile bunca lâyiha ve sânihaları kemâlât-ı hakîkiyyesine şühûd-ı 'udûldür." demektedir³¹. Bu kayıttan Nûrî'nin nüshaları tespit edilemeyen başka eserlerinin de olduğu anlaşılmaktadır.

B. 313 Peygamber

Bilindiği gibi Kuran-ı Kerim'de ismi geçen yirmi sekiz peygamber vardır. Divan şiirinde bu peygamberlerin tamamı değil de ismi ve kıssası ile ilgili olarak kendisi hakkında mazmun oluşları konu edilmektedir. Örneğin sevgilinin güzelliğiyle Hz. Yusuf, aşığa can verici sözleriyle Hz. İsa zikredilmektedir. Divanlar üzerine yapılan çalışmalarda Yunus Emre'de yirmi³², Hayalî Bey³³ ile Nev'î'de³⁴ on dörder, Fenâyî'de on iki³⁵ peygamberin ismi tespit edilmiştir. Divan şiirinde na'tlar üzerine yayımlanan eserde de on dokuz tane peygamber ismi vardır³⁶.

Herhangi bir mazmun sebebiyle değil de doğrudan peygamberi övmek için yazılmış şiirler de vardır. Bunlar özellikle naat olarak divanlarda bulunabileceği gibi mevlit veya hilye türünde müstakil eser de olabilirler. Diğer peygamberler bu eserlerde, genellikle nübüvvet nurunun Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e kadar gelmesindeki aracılık vazifeleri yönüyle zikredilmektedir. Türk Edebiyatında tüm peygamberleri övmek ve onların şefaatlerine nail olmak amacıyla yazılan şiirler de bulunmaktadır. Bu meyanda Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı'ndaki "Bu Kaside-i Belagat-nizam u Fesahat-intizam Meşahir-i Enbiyanun Menakıb-ı Hamidelerini ve Mucizat-ı Pesendidelerini Cami Olup Âlî Hakirün Zahire-i Ahireti Olmak Recasına Tenmik ü Tahrir Olinmışdır³⁷." başlıklı kasideyi misal olarak gösterebiliriz. Bu paragrafta bahsettiğimiz türlerden Yazıcıoğlu Ahmed'in Muhammediye'sinde³⁸ otuz iki, Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necat'ında³⁹ yirmi bir peygamber ismi geçmektedir. Bunlara kıyasla daha fazla isim sayan Âlî'de ise bu sayı otuz beştir.

Nûrî Divanı'nda diğer peygamberlerle ilgili iki şiir bulunmaktadır. Kırk dört beyitten müteşekkil ikinci kısa mesnevide diğer divanlarda göremediğimiz peygamber isimleri geçmektedir. Burada, Kuran-ı Kerim'de ismi geçen ve geçmeyen tam 293 isme yer verilmiştir. Gerçi şair 313 tane isim sayacağını belirtmiştir. Her beyitte ortalama on isim zikredildiği göz önünde bulundurularak şiirin iki beytinin kaybolduğunu söyleyebiliriz:

Hesâb-ı ebced ile ceşş lafzın et ta'dâd

Temâm üç yüz on üçdür ne nâkıs [u] ne ziyâd⁴⁰

Hanyalı Nûrî, aynı isimdeki peygamberlerin ikincisini ise "diğer" ifadesi ekleyerek belirtmiştir:

31 Barbaroszâde Şakir, *age*, v. 148b.

32 Mustafa TATCI, *Yunus Emre Divânı*, C. I, İstanbul 1997, s. 149-182.

33 Cemâl KURNAZ, *Hayalî Bey Divânının Tahlîli*, İstanbul 1996, s. 66-74.

34 M. Nejat SEFERCİOĞLU, *Nevî Divânı'nın Tahlîli*, Ankara 2001, s. 25-29.

35 Abdullah AYDIN, *Fenâyî Cennet Mehmed Efendi ve Divânı*, GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003, s. 24-31.

36 Emine YENİTERZİ, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara 1993, s. 328-339.

37 İsmail Hakkı AKSOYAK, *Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları (Divan-I, II, III)*, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard University, 2006, s. 210-213.

38 Âmil ÇELEBİOĞLU, *Muhammediye*, İstanbul 1996, C. II, s. 92-98.

39 Necla PEKOLCAY, *Mevlid (Vesiletü'n-Necat)*, Ankara 1997, s. 56-57.

40 Nûrî Osman Hanyavî, *age*, T. 326, v. 18b.

İçinde var müte'addid dîgerle etdi beyân
Cenâb-ı Hak ede 'afv eylediyse bir noksân⁴¹

Enes bin Mâlik'ten rivayetle peygamberimizin bir hadis-i şerifini kaynak gösteren şair, kendisine şafaat etmeleri niyetiyle bu mesneviyi yazmıştır:

Enes rivâyet edip der ki Seyyid-i 'âlem
Sa'âdet ile buyurmuş bu ma'nâ-hâ[yı] fehmi

Ki enbiyâ-yı 'izâm içre geldi yek âyîn
Cihâna üç yüz on üç mürselîn-i muhtârîn

Yazıp da bir kişi hırz etse nâm-ı pâklerin
Birer birer ya saya zât-ı tâbnâklerin

Şefâ'atine ola cümlesinin ol mazhar
Tesâhüb edeler ol Âdeme dem-i mahşer⁴²

Nûrî, şiirine konu olan bu hadis-i şerifi Kitab-ı Müsned'den aldığını belirtmektedir:

Muhaddisîn-i kirâm eylemişler istihrâc
Kitâb-ı Müsnede bu gûne etdiler idrâc⁴³

İlk rivayet edenden sonuncuya kadar senedi kesintiye uğramadan gelen hadislere müsnet, bunları bulunduran eserlere de kitab-ı müsnet denilir. Fakat genellikle bu isim İmam Ahmed bin Hanbel'in meşhur eseri Kitab-ı Müsned için kullanılmaktadır. Nûrî'ye kaynaklık eden hadis-i şerif ise bu eserde bulunmamaktadır⁴⁴. Söz konusu hadis Mefzau'l-Halâyık Menbau'l-Hakâyık adlı eserde de tespit edilmiştir. Burada on biri mütekerrir olmak üzere 318 peygamberin ismi geçmektedir. Verdiği isimlerde Nûrî ile farklılıklar bulunmaktadır. Peygamber isimlerinden 268'i Nûrî ile müşterektir⁴⁵.

Hanyalı Nûrî, kısa mesnevisini aruz vezninin "Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün" kalıbıyla yazmıştır. Şiirin başlarında vezinle ilgili problem bulunmazken isimlerin sıralandığı bazı beyitlerde vezin bozuklukları görülmektedir. Şairin vezni ikinci derecede düşünerek isimleri beyite sığdırma gayretinde olduğu söylenebilir. Zira bu hadis-i şerifin geçtiği Arapça kaynaktaki imla da Nûrî Divanı'ndakiyle örtüşmektedir⁴⁶.

Nûrî'nin işlediği hadis-i şerifin sahih olup olmadığını hadis araştırmacılarına havale ederek bu kısa mesneviyi ve peygamber isimlerinin alfabetik dizinini geçtiği beyit numarasıyla birlikte verelim:

41 Nûrî Osman Hanyavî, **age**, T. 326, v. 18b.

42 Nûrî Osman Hanyavî, **age**, T. 326, v. 18b.

43 Nûrî Osman Hanyavî, **age**, T. 326, v. 18b.

44 İmam Ahmed bin Hanbel, **el-Müsned**, Konya, 2003.

45 Mehmed Hakkı Nazilî, **Mefzau'l-Halâyık Menbau'l-Hakâyık**, Kahire- Mısır, 1293, s. 75-76.

46 Mehmed Hakkı Nazilî, **age**, 1293, s. 75-76.

Mesnevî
Müştemil Esâmî-i Rüsûl'ullâh
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Muḥaddiṣin-i kirâm eylemişler istiḥrâc
Kitâb-ı Müsnede bu gûne etdiler idrâc
Enes rivâyet edip der ki Seyyid-i 'âlem
Sa'âdet ile buyurmuş bu ma'nâ-ḥâ[yı] fehîm
Kî enbiyâ-yı 'izâm içre geldi yek âyîn
Cihâna üç yüz on üç mürselîn-i muḥtârîn
Yazıp da bir kişi hırz etse nâm-ı pâklerin
Birer birer ya şaya zât-ı tâbnâklerin
Şefâ'atine ola cümlesiniñ ol mazhar
Teşâḥüb edeler ol âdeme dem-i maḥşer
Kemîne Nûrî-i bî-dil daḥı o esmâyı
Getirdi nazma hep ol enbiyâ-yı vâlâyı
İçinde var müte'addid dîgerle etdi beyân
Cenâb-ı Haḫ ede 'afv eylediyse bir nokşân
Bu ittifâḫ-ı ġarîbi de buldum iz'ân et
Dil-i ḫaziniñi bu şîve ile ḫandân et
Ḥesâb-ı ebced ile ceşş lafzın et ta'dâd
Temâm üç yüz on üçdür ne nâḫış [u] ne ziyâd
İşit ki nâm-ı hümayûnların edem taḫrîr
Bu gûne mu'teberân içre etdiler taḫrîr
'Aşân u Zâ'ir ü Şem'un u Lâḫîñ ü Ğalzân
Vicân u Zânîñ ü Elvün u 'Azḫlân [u] Şafvân
Ḥanân u Lâhûñ u Heydân u Hez Re'îs Hârûñ
Afân u Ğânîñ ü Gelvân u Esmân [u] Elmûñ
Ruken Ḥicân u Rıdân 'Adûñ 'Aḫliyûñ Yabḫîñ
'Amarucîñ ile Ken'ân ü 'Âbûñ u 'Armîñ
Şuheyb ü Lâḫîf ü Ğâlib Şadîf ü Lût Şu'ayb
'İyâb u Ğâlib-i dîger Sibâḫ u Şît Şuheyb
Şemâs u Yûnus u 'İsâ İves Yûnuş İdrîs
Şafâ vü Yûnus-ı dîger Ḥadîme vü Cercîs
Geylân u Meydâş u Elḫûm geldi hem Ğamşân
Zerḫân u Şûşân u Şubḫân u ba'dehu Şaḫbân

‘Üzeyr ü Cücer ü Betîhür u Gâbir ü Câbir
Bîvezer ‘Âmir ü ‘Advâr u Maz‘az u Câmîr

Reş‘în ü Levhâr u Heryân u Danyâl u Gelmân
Hâşimle Derbân u ‘Aşşüden u Bâyıq u ‘İmrân

Qazâ vü ‘Ayzan u Nâşî vü Lâmi vü Lâvî
Şabiḥ ü Yühî vü Yâbiz Mezâhim ü Nâvî

Hîrâ’ ile Zekeriyâ vü Heybel ü Ferdân
Ḥarbîl ü Ḥaḫdûn u Ḥasmân u Ğufrân u Şemṭân

Reyhân u Mühmem ü Nu‘mân Eşbil ü Kaynân
Bîġân u Bersevâ ‘Avşûn u Ḥarḫıyâ ‘Amedân

Câzân u Ḥarḫân u Ramîl Şerûhîl ü Zâmîl
Sâzân u Merḥam ü Ezmîl ü Naşdavîn Bâbîl

Şabâḥ u Belzah [u]Manzah Herbed ü Carih ü Sa‘d
Hübeld [u] ‘Ayḫaḫ u Eflîḫ ü Muza‘tâm u ‘Ad

Ṭamîl ü Yûnuş u Rübâl u ‘Âmil ü ‘Â’il
Şemâ’il Elyesa‘ Ercîl ü Menbed ü Hezmîl

Sefân u Ḥaynîm ü Zehrâm u Şâhim ü Şâhim
Sâlûm u Râsîl ü Meylân u Vâdim ü Sâ’im

Naşîr ü Lûġ u Süleymân u Ḥanzale Dâvud
Naẓîr ü Sancaḫ u ‘Avrâ’iz İrmiyâ ile Hûd

Bâyemle Raḫyûl u Meslûn u Sâyi‘ân Şem‘ûn
Selfîn ü Ḥavḫân u Fetvân u Hemîlân Semyûn

Şercîl [ü] ‘Aşşaf u ‘Aṭṭâf u Yûsuf u Ya‘kûb
Hecâcir ü Şâhid ü Mîzâd u Yûşa‘ u Eyyûb

Ḳâsımla Hûdîn ü Merḫân u Bertâfûn Müdrîk
Sâsân u Ḳânûḫ u Herbîṭ ü Zencebîl ü Ḥâfik

Hîrâḫ u Yânîd ü İşḫaḫ u Şâ‘dım [u] Şâlih
Aşîm ü ‘Aşım u Ḥâşîm ü Ḥacrim ü Şabiḫ

Zâḫûn u ‘Âbûḫ u Zehrân u Mu‘în ü ‘Arfûn
Revân u Râbûn u Elhemî‘ ü dîġer ‘Arfûn

‘Azân u Kâyû vü Aḫyâl ü Ḥâ’il ü Şâbit
Ḥâvicle Zülkifl [u] Aşşûn u Mu‘aylâfit

Feyyâz u Câbûk u ‘Aynâz u Ḥârîz ü Mihrâs
Raḫîlân Bâri‘ vü Erfâşsed Avrîs ü İlyâs

Ḥâzimle Şâyîd ü Şânîd [u] Murdârîm Yaḫyâ
Valâm u Vâsim ü Yaḫyâ-yı dîġer Belevâ

Reşād u 'Āzim ü Sârim Gelîl ü Eşmû'il
Çabîl ü Pâs[il] ü Beşlah Şariḥ ü Ma'nâ'il
Kebîr ü Gâ'ir [ü] Muhtaşır u Şahlâ vü Anûş
Nemaḥ u Hâkîḥ u Kâşic ü Mihâ'il ü Feryûş
Carîb ü Da'ḍa' u Mışdâ' u Yesma' u Bâri'
Şerîb ü Bâyi' ü Muḥlâd u Yeṭba' u Şâri'
Gezûl Mubşıl Mütevesliḥ [u] Rabâḥ [u] Uḥnûḥ
Çadîm ü Ṭabîḥ ü Yânûḥ Sânûḥ u Mersûḥ
Lâzîm ü Kâzîm ü Başâş u Sâdim ü Bercâc
Bârûn u Mehmûn u Şemmâḥ [u] Mezhem ü Heyyâc
Sa'âdet ile ulu'l-'azm-ı vâcibü't-ta'zîm
Cenâb-ı Âdem ü Nûḥ Necî vü İbrâhîm
Kelîm-i Ṭûr-ı tecellî Resûl-i Haḡ Mûsâ
Ḥidîv-i 'âlem-i tecrid Ḥazret-i 'İsâ
Şehenşeh-i nûbe'â maḡzar-ı vücûd-ı etem
Ḥabîb-i Ḥazret-i Yezdân Muhammed-i ḡatem
Revân-ı pâkine bu cümleñin ola bi'z-zât
Dürûd-ı tām-ı teḡâyâ 'aleyhimü's-şalevât
Teşebbûş eylemişim dâmen-i şerîflerine
Ümid-i Nûrî budur ola maḡzar-ı 'adâlet⁴⁷

SONUÇ

Hanyalı Nûrî Osman, H. 1172/ M. 1758-1759 ile H. 1230/ M. 1815 tarihleri arasında Girit adasının Hanya ve Kandiye şehirlerinde yaşamıştır. Şair elli sekiz yıllık ömrüne ondan fazla eser sığdırmıştır. Nüshaları tespit edilen altısının üçü manzum üçü de mensurdur. İçerisinde 1152 şiir bulunan hacimli divanı da bu eserlerinden biridir.

Şair divanındaki bir kısa mesnevisinde 313 peygamberin ismini kaydetmiştir. Diğer divanlarda bu isimlerden çok azıyla karşılaşmaktayız. Nûrî, kaynağını bir hadis-i şerife dayandırdığı mesnevisinde toplam 293 peygamber ismine yer vermiştir. Her beyitte ortalama on isim bulunduğu dikkate alındığında kısa mesnevinin iki beytinin kaybolduğunu söyleyebiliriz. Hanyalı Nûrî, bu kısa mesneviyle divanını içerisinde en fazla peygamber ismi geçen eser yapmıştır.

47 Nûrî Osman Hanyavî, *age*, T. 326, v. 18b-19b.

A	Abün, 13	Abüh, 31	Ad, 23
Âdem, 40	Advâr, 17	Adûn, 13	Afân, 12
Ahyâl, 32	A'îl, 24	Aklyûn, 13	Amarucin, 13
Amedân, 21	Amil, 24	Amir, 17	Anûs, 36
Arfûn, 31	Arfûn-î diger, 31	Armin, 13	Asân, 11
Asfûn, 32	Asim, 30	Aşim, 30	Attâf, 28
Avrâ'iz, 26	Avsûn, 21	Ayhak, 23	Aynâz, 33
Aysaf, 28	Avsüden, 18	Ayzan, 19	Azân, 32
Azim, 35	Azklân, 11	Avriş, 33	B
Bâbil, 22	Bâri', 33	Bâri'-î diger, 37	Bârûn, 39
Basâs, 39	Bâyem, 27	Bâyık, 18	Bâvî', 37
Belevâ, 34	Belzah, 23	Bercâc, 39	Bersevâ, 21
Bertaftûn, 29	Beslah, 35	Bethûr, 17	Bigân, 21
Bivezer, 17	C	Câbir, 17	Câbük, 33
Câmîr, 17	Carib, 37	Carih, 23	Câzân, 22
Cercis, 15	Cücer, 17	D	Danyâl, 18
Dâvud, 26	Derbân, 18	Da'da', 37	E
Eflîk, 23	Elhemî', 31	Elkûm, 16	Elmûn, 12
Elvûn, 11	Elyesa', 24	Ercil, 24	Ertahsed, 33
Esmân, 12	Eşbil, 21	Esmü'îl, 35	Eyyûb, 28
Ezmil, 22	F	Ferdân, 20	Feryûs, 36
Fetvân, 27	Feyyâz, 33	G	Gâ'ir, 36
Gâbir, 17	Gâlib, 14	Gâlib-î diger, 14	Galzân, 11
Gamsân, 16	Gânin, 12	Gufrân, 20	Gelil, 35
Gelmân, 18	Gelvân, 12	Gevlân, 16	Gezül, 38
H	Hacrim, 30	Hadime, 15	Hâfik, 29
Hâ'îl, 32	Hakdûn, 20	Hâkîh, 36	Hanân, 12
Hanzale, 26	Harbil, 20	Hâriz, 33	Harkân, 22
Harkiyâ, 21	Harûn, 12	Hâsim, 30	Hasmân, 20
Hâsim, 18	Havdân, 27	Hâvic, 32	Havnim, 25
Hâzim, 34	Hecâcir, 28	Hemilân, 27	Herbed, 23
Herbit, 29	Heryân, 18	Heybel, 20	Heydân, 12
Hevyâc, 39	Hez, 12	Hezmil, 24	Hîrad, 30
Hicân, 13	Hîrâ', 20	Hübeld, 23	Hüd, 26
Hüdîn, 29	I	İbrâhim, 40	İdris, 15
İlyâs, 33	İmrân, 18	İrmiyâ, 26	İsâ, 15
İsâ-yî diger, 41	İshak, 30	Ives, 15	Iyâb, 14
K	Kabil, 35	Kadim, 38	Kanûh, 29
Kâsim, 29	Kâsic, 36	Kaynân, 21	Kâyû, 32
Kazâ, 19	Kâzim, 39	Kebir, 36	Ken'an, 13
L	Lâhin, 11	Lâhûn, 12	Lâmi, 19
Lâtir, 14	Lâvi, 19	Lâzim, 39	Levhâr, 18
Lüg, 26	Lüt, 14	M	Ma'nâ il, 35
Manzah, 23	Maz'az, 17	Mehmûn, 39	Menbed, 24
Merham, 22	Merkân, 29	Mersûh, 38	Meslûn, 27
Mevdâs, 16	Mevlân, 25	Mezhim, 19	Mezhem, 39
Misdâ', 37	Mihâ'îl, 36	Mihrâs, 33	Mizâd, 28
Mu'avlâfit, 32	Mubsil, 38	Muhammed, 42	Muhlâd, 37
Muhtasir, 36	Mu'in, 31	Murdârim, 34	Muza'tâm, 23
Müdrîk, 29	Mühmem, 21	Müteveslih, 38	Müsâ, 41
N	Nasdavin, 22	Nâsi, 19	Nasir, 26
Nazir, 26	Nâvi, 19	Nemah, 36	Nûh, 40
Nu'mân, 21	P	Nemah, 36	R
Rabâh, 38	Râbûn, 31	Rahilân, 33	Rahyûl, 27
Ramil, 22	Râsil, 25	Re'îs, 12	Res'in, 18
Resâd, 35	Revân, 31	Reyhân, 21	Ridân, 13
Ruken, 13	Rübâl, 24	S	Sabâh, 23
Sabih, 19	Sâbih, 30	Sâbit, 32	Sa'd, 23
Sâ'dim, 30	Sadif, 14	Sâdim, 39	Safâ, 15
Safvân, 11	Sahbân, 16	Sâhid, 28	Sâhim, 25
Sahlâ, 36	Sâ'im, 25	Sâlih, 30	Sâlûm, 25
Sançak, 26	Sânid, 34	Sânûh, 38	Sarih, 35
Sârim, 35	Sâsan, 29	Sâyî'an, 27	Sâyid, 34
Sâzân, 22	Sefân, 25	Selfim, 27	Semyûn, 27
Sibât, 14	Subhân, 16	Suheyb, 14	Suheyb-î diger, 14
Sülevmân, 26	S	Sâhim, 25	Sâri', 37
Semâ'îl, 24	Semmâh, 39	Semmâs, 15	Şem'tân, 20
Sem'un, 11	Şem'un-î diger, 27	Sercil, 28	Serib, 37
Şerühil, 22	Şit, 14	Su'ayb, 14	Sûşân, 16
T	Tâbih, 38	Tâmil, 24	U
Uhmûh, 38	U	Uzeyr, 17	V
Vâdim, 25	Valâm, 34	Vâsim, 34	Vicân, 11
Y	Yâbiz, 19	Yabkin, 13	Yahyâ, 34
Yahyâ-yî diger, 34	Ya'kûb, 28	Yânid, 30	Yânûh, 38
Yesma', 37	Yebba', 37	Yûhi, 19	Yûnus, 15
Yûnus-î diger, 15	Yûnus, 15	Yûnus-î diger, 24	Yûsuf, 28
Yûsa', 28	Z	Zâhûn, 31	Zâ'ir, 11
Zâmil, 22	Zânin, 11	Zehrâm, 25	Zehrân, 31
Zekeriyâ, 20	Zencebil, 29	Zerkân, 16	Zülkifl, 32

KAYNAKLAR

- AKSOYAK, İsmail Hakkı, **Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Divanları (Divan-I, II, III)**, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard University, 2006.
- AKYOL, İbrahim, **Hanyalı Kâmî ve Divanı**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2005.
- AYDIN, Abdullah, **Fenâî Cennet Mehmed Efendi ve Divânı**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.
- AYDIN, Abdullah, **Üsküdarlı Fenâî Cennet Mehmed Efendi ve Divânı**, İstanbul 2004.
- AYDIN, Abdullah, **Hanyalı Nûrî Osman ve Divânı**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2009.
- Barbaroszâde Şakir, **Câmî-i Târîh-i Girid Sahib-Divân Giridî Hanyavî Nûrî Beg Efendi'nin Terceme-i Hâli**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, TY. 205, v. 148b-150a.
- Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, (Haz.: Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI), C. II, Ankara 2000, s. 462.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, **Muhammediye**, İstanbul 1996, C. II, s. 92-98.
- İbnülemin Mahmut Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, C. III, İstanbul 1988, (3. Baskı) s. 1244-1245.
- İmam Ahmed bin Hanbel, **el-Müsned**, Konya, 2003.
- İntibah Gazetesi**, Girit, 21 Ramazan 1298/ 5 Ağustos 1881, No: 33.
- Kâmî Yahya Efendi, **Ahvâl-i Nurî Osman Hanyevî**, Almanya Milli Kütüphanesi. Türkçe Yazmaları, Ms.or.quart.1500, v.106b-111b.
- Kâmî Yahya Efendi, **Terceme-i Hâl-i Sahib-Divân Nûrî**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113, v. 236b-241a.
- KILIÇ, Filiz, **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**, Ankara 1998.
- KILIÇ, Filiz, "Giritli Divan Şairleri", **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S.32/ Kış, Ankara 2004, s. 275-294.
- KURNAZ, Cemâl, **Hayalî Bey Divânının Tahlili**, İstanbul 1996.
- KURNAZ, Cemâl, Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR, **Giritli Salacıoğlu Mustafa Celvefî Divânı**, Ankara 2000.
- KURNAZ, Cemâl, Mustafa TATCI ve Yaşar AYDEMİR, **Giritli Salacıoğlu Mustafa ve Mesnevileri**, Ankara 2001.
- KURTOĞLU, Orhan, **Girit Şairleri**, Ankara 2006.
- Mehmed Hakkı Nazilî, **Mefzau'l-Halâyık Menbau'l-Hakâyık**, Kahire- Mısır, 1293.
- "Nûrî Osman Bey", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler**, C.7, İstanbul 1990, s. 84-88.
- Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, Bodleian Library University of Oxford, MS Turk. E. 24.
- Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113.
- Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 356.

- Nûrî Osman Hanyavî, **Divân**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T. 326.
- Nurî Osman Hanyavî, **Tezkîre-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 2113/2.
- Nurî Osman Hanyavî, **Düstûr**, Almanya Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Ms.or.quart.1500, v. 80b-106a.
- Nurî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Manzûme-i Nûriye Berây-ı Lisân-ı Rûmiye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/1.
- Nurî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Manzûme-i Nûriye Berây-ı Lisân-ı Rûmiye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 193.
- Nurî Osman Hanyavî, **Lugat-ı Nûriye**, Mısır Millî Kütüphanesi, Lugatı Türkî Talat 39.
- Nûrî Osman Hanyavî, **Târîh-i Girid**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, TY. 205.
- Nurî Osman Hanyavî, **Tarîkü'l-ihisâr**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/3.
- Nurî Osman Hanyavî, **Tezyîl**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 193/2.
- Nurî Osman Hanyavî, **Tezyîl-i Lugat-ı Manzûme-i Nûriye**, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Yz. A 209/2.
- Nurî Osman Hanyavî, **Tuhfetü'n-Nûriye**, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, 19 Hk 1876/2.
- PEKOLCAY, Necla, **Mevlid (Vesiletü'n-Necât)**, Ankara 1997, s. 56-57.
- SARIYANNIS, Marinos, "A Source of Cultural Life of Eighteenth-Century Ottoman Crete", **Ariadni**, (Girit Üniversitesi Felsefe Fakültesi Dergisi), S. 13, Girit, 2007, s. 79-99 (Makale Yunanca'dır.).
- SARIYANNIS, Marinos, "The Düstûr of Hanyevî Nurî 'Osman As A Source for The Cultural Life of Eighteenth-Century Ottoman Crete", (Aslı İngilizce olan bu makale henüz yayınlanmamıştır. **Etudes Balcaniques, Cahiers Pierre Belon** adlı bir dergide yayınlanacağı yazarı tarafından belirtilmiştir.).
- SEFERCİOĞLU, M. Nejat, **Nevî Divânı'nın Tahlîli**, Ankara 2001.
- SEVGİ, Ahmet, "Giritli Şairler", **Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Nu: 7, 8, Konya, 1994, s. 33-51.
- TATCI, Mustafa, **Yunus Emre Divânı I,II,III,IV**, İstanbul 1997.
- TOLASA, Harun, **16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Ankara 2002.
- TUMAN, Mehmed Nâil, **Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz.: Cemâl KURNAZ, Mustafa TATCI), C. II, Ankara 2001, s. 1105-1106; 1110.
- Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**, İstanbul 1973, s. 1007- 1009.
- ÜNLÜ, Yücel, **Kısa Mesneviler (XIV. - XVI. Yüzyıl)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.
- YAKIT, İsmail, **Türk İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme**, İstanbul 2003.
- YENİTERZİ, Emine, **Divan Şiirinde Na't**, Ankara 1993.
- YILMAZ, Hasan Kâmil, **Aziz Mahmud Hüdâyî Hayatı, Eserleri, Tarikatu**, İstanbul 1999.